

Menneisyyden jäljillä

KUOPION MUSEO

Ihmisen aika ja Toden ja tarun rajalla -näyttelyt

Museopolku 3.-luokkalaisille

Saatesanat

Kuopion museon perusnäyttelyihin **Ihmisen aika** sekä **Toden ja tarun rajalla** johdattava museopolku on suunniteltu kulttuurihistoriallisiin teemoihin keskittyvää, opettajan vetämää itsenäistä museokäyntiä varten. Se on osa paikallista peruskoulun tavoitteellista kulttuurikasvatussuunnitelmaa, joka on laadittu vuonna 2016.

Kuinka käytät museopolkumateriaalia:

- Museopolkumateriaali tarjoaa sinulle tarvittavat taustatiedot näyttelyn esittelemiseen ryhmällesi.
- Museopolkuun on upotettu opettajajohtoisia toiminnallisia osioita, joiden ohjaamiseen on selkeät ohjeet osana materiaalia.
- Osa toiminnallisista osioista vaatii lisätarvikkeita. Saat ne museon asiakaspalvelupisteestä. Muistathan jo varausvaiheessa ilmoittaa, että toteutatte museopolkukierroksen, jotta välineet ovat saapuessanne valmiina fiskillä.

Kuopion museon museopolku koostuu kolmesta osasta:

Ennen museovierailua -osio

- valmistaa luokkaa museovierailuun
- tutustuttaa oppilaat museoiden rooliin yhteiskunnassa

Museossa-osio (kesto noin 1 h)

- opettaa museonäyttelyn toimintaperiaatteet edistäen näin monilukutaidon (L4) kehittymistä
- museovierailu tutustuttaa oppilaat oman alueensa kulttuuriin menneisyydessä ja edistää kulttuurisen osaamisen (L2) kehittymistä
- lisäksi museovierailu vastaa opetussuunnitelman sisällöllisistä tavoitteista erityisesti seuraavaan kolmasluokkalaisia koskevaan seutukunnalliseen tarkennukseen ympäristöopin oppiaineessa:

S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Oppilas tutustuu kotiseudun ja Suomen kulttuuriperintöön ja vähemmistöihin.

Museovierailun jälkeen -osio

- tarjoaa mahdollisuuden museokokemuksen ja museossa opittujen asioiden syventämiseen

Antoisaa museokierrosta!

Ennen museovierailua

Museovierailuun voi valmistautua ryhmän kanssa pohtimalla seuraavia asioita:

1. Millaisia museokokemuksia oppilailla on

- Kuka on käynyt museossa?
- Millaisessa museossa?
- Mitä museossa nähtiin ja tehtiin?

2. Mitä museot tekevät ja miksi se on tärkeää

Museoiden tehtävänä on toimia koko Suomen muistina. Niihin kerätään asioita, jotka kertovat asioista, joita niiden tulee muistaa. Taidemuseot keräävät taidetta, luonnontieteelliset museot tietoa luonnosta ja historialliset museot puolestaan esineitä, valokuvia, kirjeitä ja karttoja, jotka kertovat, millaista täällä on ollut elää eri aikoina.

Ryhmän kanssa voi pohtia yhdessä, miksi on tärkeää, että näin tehdään.

Kaikilla museoilla on valtavat kokoelmat. Pienestä osasta niitä tehdään näyttelyitä, joissa kuka vain voi tutustua esimerkiksi Suomen luontoon tai historiaan. Kuopion museossa näyttelyitä on tehty sekä luonnosta että historiasta.

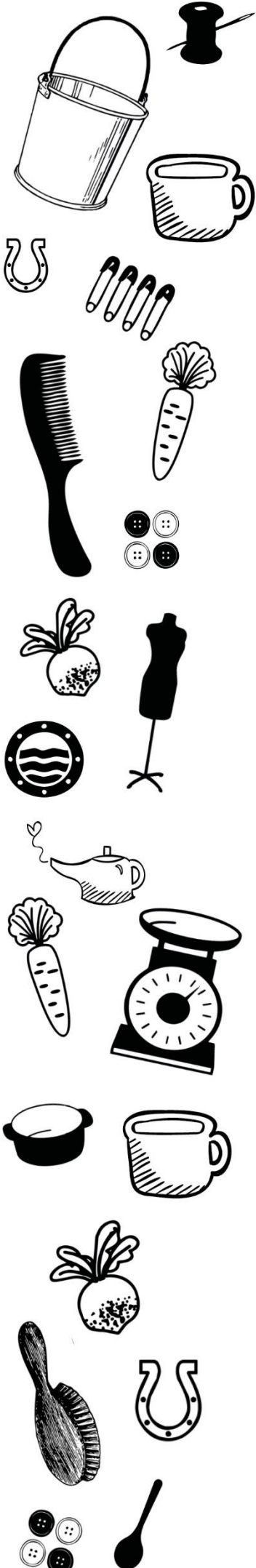
3. Miten museoissa tulee toimia

Koska museoiden tehtävä on säilyttää asioita, on tärkeää, että näyttelyissä oleville eläimille, kasveille ja esineille ei tapahdu mitään. Näyttelyesineiden on tarkoitus kertoa luonnosta ja historiasta myös kymmenen, kahdenkymmenen ja viidenkymmenen vuoden päästä.

Siksi

- museossa ei saa juosta
- isot reput täytyy jättää naulakkoon
- esineisiin ei saa koskea (jos ei erikseen sanota, että saa)
- näyttelyissä ei saa syödä tai juoda.

Kun liikut museossa, muista, että ympärilläsi olevat esineet ovat usein korvaamattoman arvokkaita. Eivät rahan takia, vaan siksi, että ne ovat tietoa.

Museossa

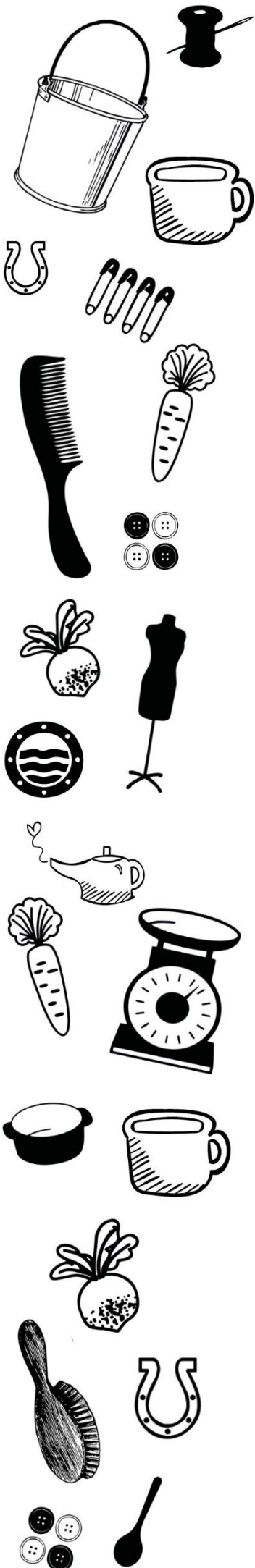
3. kerros, savutupa

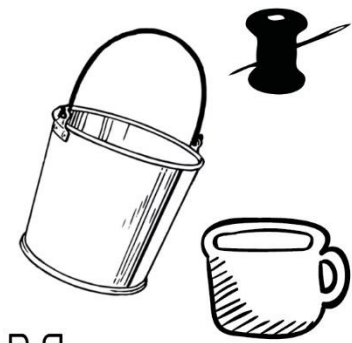
Kierros aloitetaan 3. kerroksesta **Toden ja tarun rajalla** -näyttelystä. Näyttelyssä tutustutaan luonnon ja ihmisen yhteiseloon sekä luontoa koskeviin uskomuksiin.

Näyttelyssä on videoita luonnosta ja tornissa on noin 17 minuuttia kestävä video vuodenkierrosta, jonka voi katsoa ryhmän kanssa, jos teillä on ylimääräistä aikaa.

TEHTÄVÄ:

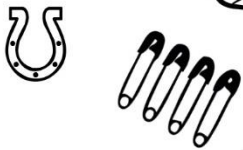
- Tehtävä suoritetaan savutuvassa ja sen ulkoseinustalla sijaitsevassa pedagogisessa tilassa.
- Taustatiedot: Ennen suurin osa ihmisistä asui savutuvissa. Savutuviksi kutsuttiin asumuksia, joita lämmitettiin uunilla, jossa ei ollut savupiippua. Ne olivat ihan oikeasti savuisia tupia. Savutuvissa oli yksi huone, jossa koko perhe asui.
- Vaihe 1:
  - o Asettukaa savutuvan sisään. On aika katsella ympärille ja toimia salapoliisina näköaistin avulla.
  - o Ympäriillänne näette paljon erilaisia esineitä. Selvittäkää yhdessä ryhmän kanssa:
    - Mistä esineet on tehty?
    - Miten esineet on tehty?
    - Mitkä esineistä liittyivät lapsen elämään ennen vanhaan?
  - o Apuna voi käyttää esimerkiksi väriä, muotoa ja käyttötarkoitusta.
  - o Ryhmää kannattaa muistuttaa, ettei esineisiin saa koskea ilman lupaa.
- Vaihe 2:
  - o Siirtykää savutuvan ulkoseinustalla sijaitsevaan pedagogiseen tilaan. Seinustalla on puunäytteitä ja puihin liittyviä tuoksuja
  - o Seuraava vaihe salapoliisityössä tehdään nenällä silmien lisäksi:
    - Yhdistäkää ensin esineet puulajeihin, joita näette: mikä esine on tehty mistäkin puulajista?
    - Seuraavaksi on aika selvittää, mikä tuoksu liittyy mihinkin esineeseen.
    - Sitten katse käännetään kuviin: mitä esineitä näette kuvissa? Mitä niillä olisi tehty? Mitä nykyajan tavaroita ne vastaavat?

1. kerros, huone 1: ravinto ja liikkuminen kautta aikojen

Tämän näyttelyn nimi on **Ihmisen aika**. Näyttelyn nimi kertoo sen, mistä näyttely kertoo. Tämä näyttely siis kertoo siitä ajasta, jolloin ihmiset ovat asuneet Pohjois-Savon alueella.

Arkeologia (salin etuosa)

Ensimmäiset ihmiset saapuivat Pohjois-Savoon Veiksel-jääkauden päättyessä. He elivät metsästämyllä ja keräilemällä ravintonsa luonnosta. Ennen maanviljelyn aloittamista ihmisillä ei ollut yhtä kotia tietyssä paikassa, vaan he vaelsivat paikasta toiseen ja pystyttivät leirejä.

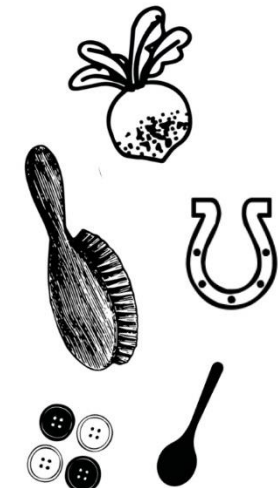
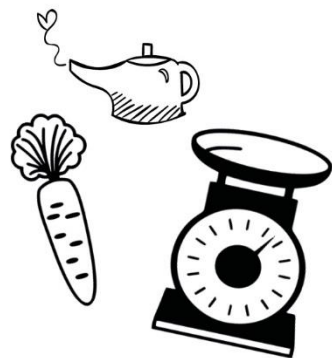
Ihmiset eivät vielä osanneet kirjoittaa tai lukea tähän aikaan. Sen takia meillä ei ole kirjoituksia tai tarinoita siitä, millaista elämä oli. Ihmisten elämästä tiedetään kuitenkin paljon, koska esineitä, leiripaikkoja ja kallio- ja luolamaalauksia on säilynyt. Niitä tutkivat **arkeologit**.

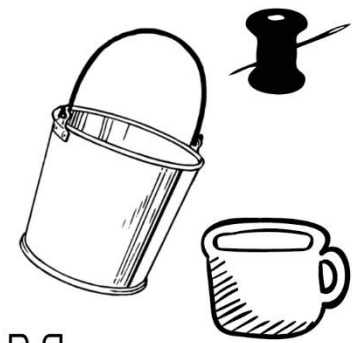
Museoissa on esillä **esineitä, jotka kertovat menneestä ajasta**. Tässä näemme esineitä, joiden avulla tiedämme asioita ajasta ennen kirjoitustaitoa.

Esineiden lähellä on usein **esinetekstejä**, jotka kertovat, mikä esine on kyseessä. Ne toimivat samalla tavalla kuin kuvatekstit oppikirjoissa.

Koska emme ole oikeasti kaukana menneisyydessä, vaan museossa, lisää esineestä kerrotaan usein **lavasteilla** – vähän kuin teatterissa. Niiden avulla on helpompaa kuvitella, millaista elämä on ennen ollut. Esimerkkinä rautakauden elämää kuvaava piirros.

Jos ei liiku opettajan tai oppaan kanssa, voi museoissa yleensä **lukea lisää näkemästään**. Näyttelyissä on tekstejä esillä monin tavoin. Ne voivat esimerkiksi olla seinillä (seinillä olevia alustoja, joilla tekstit ovat kutsutaan plansseiksi) tai näytöillä. Tekstit voivat olla myös mukana kuljetettavia vihkosia.

Maatalous (sisäänkäynnistä katsottuna oikealla oleva pitkä seinä)

Sen jälkeen, kun ihmiset alkoivat viljellä maata ja pitää kotieläimiä, elämä muuttui. Maanviljelyn ja kotieläinten pidon takia täytyi nimittäin asettua asumaan yhteen paikkaan.

Metsästystä ja keräilyä ei kokonaan lopetettu (niitä tehdään edelleen, esim. mustikkaretket kesällä), mutta eniten aikaa käytettiin itse kasvatettujen kasvien ja eläinten hoitamiseen, jotta niistä saatiin ruokaa.

Salin sisäänkäynnistä katsottuna oikeanpuoleisella pitkällä seinällä on esineitä, jotka kertovat maanviljelystä, metsästyksestä ja keräilystä lähempänä nykyaikaa.

- Yhdessä voi etsiä esineitä, jotka liittyvät esimerkiksi kalastukseen, metsästykseseen, keräilyyn, maitoon, viljan viljelyyn.
- Yhdessä voi myös kokeilla jännittää joustaa, joka on kiinni seinässä.

Liikkuminen (takaosa, sisäänkäynnistä katsottuna vasemmalla)

Ihmiset ovat liikkuneet eri aikoina eri tavoilla. Metsästämisellä ja keräilemällä ravinnon hankkineet ihmiset liikkuvat usein **suksilla ja veneellä**.

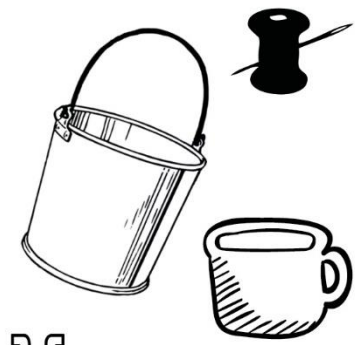
Kun maanviljely ja kotieläinten pito aloitettiin, pitkät matkat kuljettiin usein **hevosella**. Hevonen saattoi vetää rekeä tai karryjä. Terveellä hevosella pystyi matkustamaan päivässä enintään 50 kilometriä – yleensä matkaa ei tehty läheskään näin paljon.

- Yhdessä voitte selvittää, kuinka pitkä matka on 50 kilometriä. Mihin asti Kuopiosta olisi päässyt päivässä?

Tämän jälkeen siirryttiin ensin **laivoihin ja juniin**. Uudempia kulkuvälineitä ovat **linja-autot ja autot**.

Salin takaosassa, sisäänkäynnistä katsottuna vasemmalla seinustalla on esineitä, jotka kertovat liikkumisesta lähempänä nykyaikaa.

1. kerros, huoneet 2–3: keskus ja kauppapaikka

Kuopiosta tuli Pohjois-Savon keskus, koska tänne rakennettiin **kirkko**. Ennen kaikki ihmiset kävivät kirkossa, koska niin oli pakko tehdä. Kirkossa tavattiin tutut ja kuultiin viimeiset uutiset.

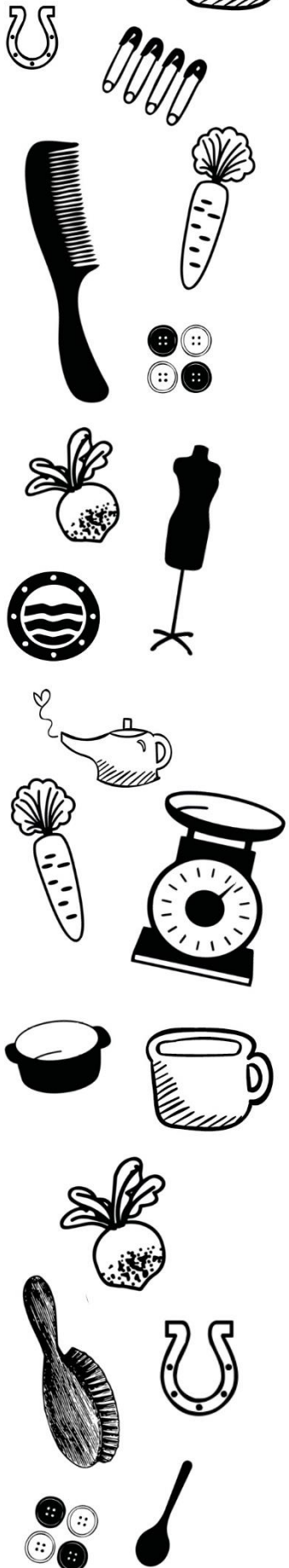
Myöhemmin Kuopiosta tehtiin **kaupunki**. Kaupunki oli ennen ainoa paikka, jossa sai käydä kauppaa.

TEHTÄVÄ 1: **Kartta** lattiassa

- Taustatieto: Lattiassa on kaupunkisuunnitelma, joka esittää Kuopiota. Se piirrettiin yli 200 vuotta sitten vuonna 1798.
- Oppilaiden tehtävänä on etsiä kartasta
  - o Järvi
  - o Taloja
  - o Tuulimylly
  - o Kirkko
- Seuraavaksi on aika katsoa tarkemmin kartan tekstejä.
  - o Arvaako joku, millä kielellä kartta on kirjoitettu?
- Tämän jälkeen oppilaille voi kertoa oikean vastauksen olevan ruotsi ja syyn tähän olevan se, että Suomi oli ennen osa Ruotsia ja siksi viralliset tekstit kirjoitettiin ruotsiksi. Esimerkiksi Kuopion kaupungin on perustanut Ruotsin kuningas nimeltä Kustaa III.

TEHTÄVÄ 2: **Kauppa**

- Seuraavaksi on aika kääntää katse huoneen toiseen pätyyn, kauppaan.
- Valmistelut:
  - o Jaa oppilaat kuuteen ryhmään.
  - o Ota esiin ostoslistat, jotka saa museon asiakaspalvelusta tai voi tulostaa ryhmille koululla. Listat löytyvät liitteenä tämän tiedoston lopusta.
- Taustatieto:
  - o Ennen suurin osa ruoasta kasvatettiin, kerättiin, kalastettiin tai metsästettiin itse. Vain harvat asiat ostettiin kaupasta. Enimmäkseen kaupasta ostettiin sellaisia asioita, joita ei osattu tai voitu tehdä itse.
- Tehtävänanto:
  - o Tehtävänä on etsiä kaupasta ostoslistaa vastaavat asiat.
  - o Tässä vaiheessa oppilaille on hyvä muistuttaa, ettei esineisiin kuitenkaan saa koskea, jos erikseen ei niin kerrota.
  - o Etsintätehtävän jälkeen ne esitellään muulle ryhmälle.

1. kerros, huone 4: teollistuminen ja vapaa-aika

Ihmisten arki muuttui silloin, kun asioita ei enää tehty pääosin itse. Ihmiset alkoivat **käydä töissä**, josta heille maksettiin palkkaa.

Työstä saadulla palkalla ostettiin asioita kaupasta. Kaupassa myytävät asiat oli koko ajan useammin tehty **tehtaissa**.

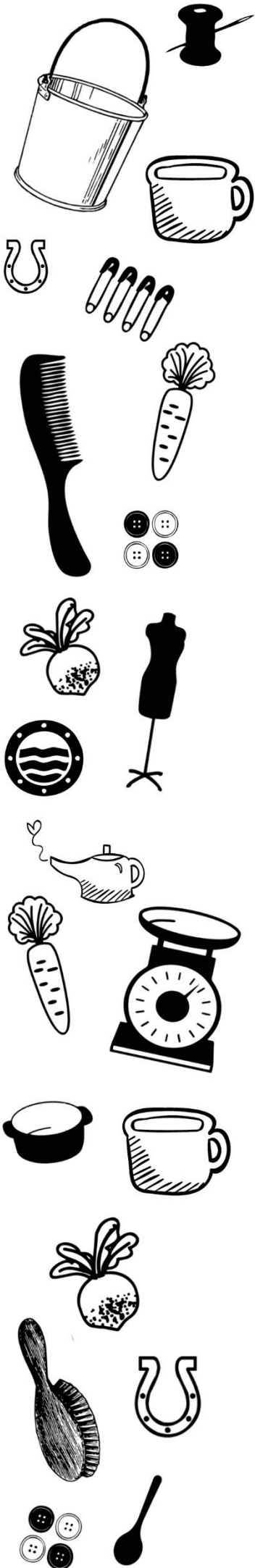
Pohjois-Savossa oli paljon tehtaita. Niissä valmistettiin esimerkiksi vaatteita. Tässä huoneessa on Kuopiossa valmistettuja vaatteita. Ne on tehty noin 50 vuotta sitten.

- Yhdessä ryhmän kanssa voi pohtia, näyttävätkö vaatteet samantlaisilta kuin nykyään. Mikä on samantaista? Mikä näyttää erilaiselta?
- Vaatteiden avulla voi harjoitella myös mielipiteen ilmaisua: mikä vaatteista on kaikkien hienoin? Entä mitä ei koskaan pukisi itse? Mistä väreistä pitää?
- Lisäksi vaatteiden avulla voi pohtia vaatteiden merkitystä arjessa ja juhlassa. Millaisissa tilanteissa tällaisia vaatteita olisi käytetty? Mitkä ominaisuudet tekevät vaatteista sopivat juuri sellaisiin tilanteisiin?

Kun ruokaa ei enää kasvatettu kotona, kotona vietetystä ajasta tuli **vapaa-aikaa**. Vapaa-ajalla harrastetaan asioita.

Salin takaosassa on esimerkkejä ihmisten harrastuksista ja siitä, millaisen ohjelman parissa vapaa-aikaa vietetään. Koululaisten vapaa-aika lisääntyi noin 50 vuotta sitten, kun kouluviikko lyheni kuudesta päivästä viiteen päivään.

- Yhdessä ryhmän kanssa voi pohtia, millaiset asiat kertovat parhaiten heidän vapaa-ajastaan. Millaisia esineitä museon pitäisi kerätä, jos museo haluaisi 20, 50 tai 100 vuoden päästä kertoa tämän ajan kolmasluokkalaisten vapaa-ajasta museovieraille.

Museovierailun jälkeen

Ihmisestä jää monenlaisia jälkiä ympäröivään maailmaan. Ihminen tekee ympäristöjä itselleen ja muokkaa luontoa itselleen sopivaksi.

Voitte tutustua Kuopion kulttuurihistoriallisen museon kuva-arkiston kuvien kautta ihmisen jälkiin menneisyydessä Flickr-palvelussa alla olevien tehtävien avulla.

TEHTÄVÄ 1

- Tässä näette kuvia ihmisen itselleen tekemistä tiloista:

- o <https://www.flickr.com/photos/kuhmu/35650337783/in/album-72157684882580493/>
- o <https://www.flickr.com/photos/kuhmu/36187669600/in/album-72157684882580493/>
- o <https://www.flickr.com/photos/kuhmu/36453869686/in/album-72157684882580493/>
- o <https://www.flickr.com/photos/kuhmu/35744983804/in/album-72157684882580493/>

- Päätelkää yhdessä luokan kanssa

- o mitä tiloissa on tehty
- o miten ne eroavat niistä tiloista, joissa nykyisin tehdään samoja asioita

- Kuvien alta löytyy tarkat tiedot kuvanotto paikasta ja ajasta.

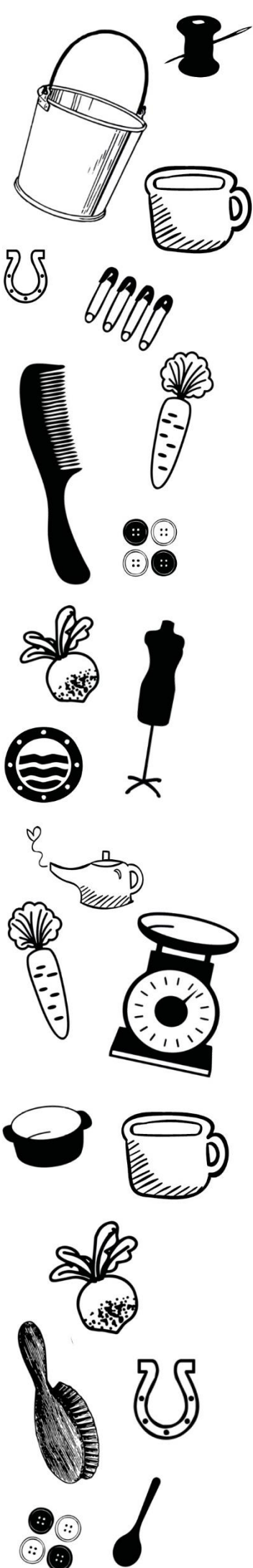
TEHTÄVÄ 2

- Tässä on kokoelma kuvia maisemista, joissa on ihmisen jälkiä.

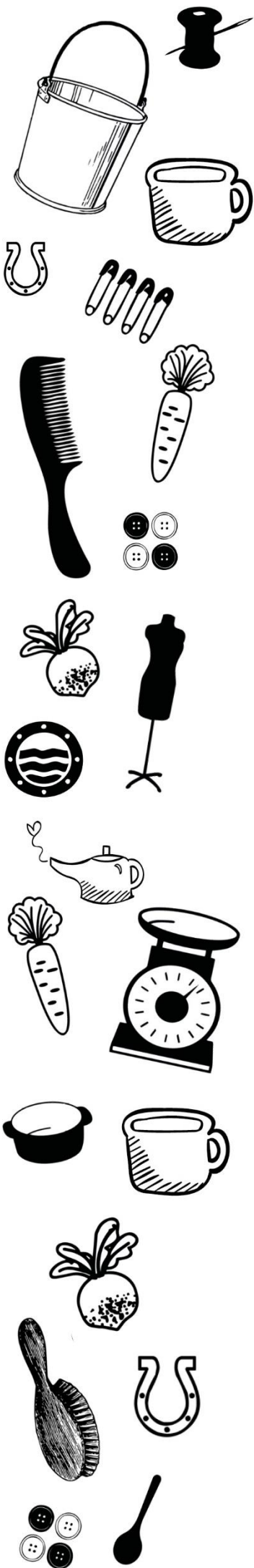
- o <https://www.flickr.com/photos/kuhmu/36042577960/in/album-72157687417715935/>
- o <https://www.flickr.com/photos/kuhmu/36042575930/in/album-72157687417715935/>
- o <https://www.flickr.com/photos/kuhmu/36433158826/in/album-72157687417715935/>
- o <https://www.flickr.com/photos/kuhmu/36393743906/in/album-72157687417715935/>
- o <https://www.flickr.com/photos/kuhmu/35400997815/in/album-72157684882580493/>

- Millaisia jälkiä ihmisestä löydätte kuvista?

- Tehtävää voi syventää kävelyretkellä koulun lähiympäristössä: maisemista löytyy paljon erilaisia ihmisen jälkiä, joita voi luokan kanssa havainnoida.

Kirjalista

Kuopion kaupunginkirjasto on koonnut valikoimistaan listan lapsille sopivia kirjoja, joissa vieraillaan museossa. Lukutuokion antaa mahdollisuuden muistella omaa museovierailua yhdessä.

Tiina Hautala ja Marjo Nygård: [Museon Hassu Haamuherra](#), 2022

Nunnu Halmetoja ja Elina Kuorelahti: [Museomysteeri](#), 2020

Elina Kuorelahti ja Nunnu Halmetoja: [Museoseikkailu](#), 2019

Martin Handford ja Terhi Leskinen. [Missä Vallu?: Päivä Museossa](#), 2019

Katariina Heilala, Maiju Tuisku, ja Päivi Arenius. [Päivä Kansallismuseossa: Historia on tässä!](#), 2016

Helsingin kaupunginmuseo, Anna Finnilä, Jere Jäppinen, Elina Kallio, Hilikka Vallisaari ja Christel Rönns: [Melkoinen Museoretki](#), 2011

Katri Kirkkopelto: [Muusan Ja Maestron taideseikkailu](#), 2008

Laurent De Brunhoff ja Nina Toukoluoto: [Babarin Taidemuseo: \(maanantaisin suljettu\)](#), 2006

Mukavaa lukuhetkeä!

LIITEET: OSTOSLISTAT

Ryhmä 1

Tansseihin lähtevän Tellervon ostoslista:

1. Hiuskoriste
2. Gramofoni, jonka tahdissa harjoitella
3. Lankaa

Ryhmä 2

Vossikkakuski Viljon ostoslista:

1. Säkkejä
2. Hevosenkenkiä
3. Makeisia

Ryhmä 3

Ylioppilas Ylermin ostoslista:

1. Mustekynä
2. Kahvia
3. Jokin laite, jolla voi kuunnella musiikkia

Ryhmä 4

Syntymäpäiväsankari Saiman ostoslista:

1. Lelu
2. Hiusharja
3. Jotakin, jolla saa suun makeaksi

Ryhmä 5

Kyllikki-kotirouvan ostoslista:

1. Silitysrauta
2. Vuoka
3. Jokin lahja lapselle

Ryhmä 6

Perheenisä Paulin ostoslista:

1. Hedelmiä
2. Öljylamppu
3. Jotakin, jossa juoman voi kattaa pöytään